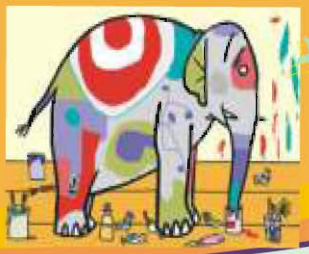

बालमोदिनी

भक्तिमती श्रुतावती

• (सं०) देवकुमारः

श्रुतावती भरद्वाजमहर्षेः पुत्री । अनुपम-सुन्दरी सा सद्गुणसम्पन्ना विद्यावती च । तस्याः स्नेहपूर्णः विनयोपेतः व्यवहारः आश्रमपरिसरस्थानां सर्वेषां हृदयं जयति स्म । तरुणी सा इन्द्रमेव वरितुम् इच्छति स्म । अतः सर्वदा इन्द्रमेव पूजयति स्म सा ।

अथ एकदा कश्चन महर्षिः तम् आश्रमम् आगतः । 'मम नाम वशिष्ठः' इति अवदत् सः । श्रुतावती श्रद्धया तस्य सेवां कृतवती । एतस्मात् सः महर्षिः नितरां सन्तुष्टः ।

''मया कापि अन्या सेवा करणीया चेत् आदेष्टुम् अर्हति भवान्'' इति विनयेन अवदत् श्रुतावती ।

''सर्वा अपि आवश्यकता भवत्या पूरिता एव । तथापि एकं लघु कार्यं वदामि । मम समीपे पञ्च बदरफलानि सन्ति । तानि पक्वी-कृत्य दीयन्ताम्'' इति अवदत् महर्षिः । ततः सः तानि बदरफलानि श्रुतावत्यै दत्त्वा आश्रमात् निर्गतः ।

श्रुतावती तानि पात्रे स्थापयित्वा चुल्लेः उपरि पात्रं निधाय अग्निम् उद्दीपितवती । दीर्घकालः अतीतः । तथापि तानि फलानि न पक्वानि एव । आश्चर्यम् अनुभवन्ती सा चुल्ल्यां पुनरपि काष्ठानि योजितवती । अग्निः समुज्ज्वलः जातः । किन्तु महत् आश्चर्यं नाम चुल्ल्यां बहुधा काष्ठानि योजितानि चेदपि तानि बदरफलानि तु पक्वानि न अभवन् एव ।

'महर्षिः मम परीक्षार्थमेव एतादृशानि फलानि दत्तवान्' इति अवगतवती श्रुतावती । आश्रमस्थानि सर्वाणि काष्ठानि समाप्तानि चेदपि बदरफलानि न पक्वानि यत् तस्य दर्शनात् तया न ज्ञातं यत् अग्रे किं करणीयम् इति । असाफल्यम् अङ्गीकर्तुं न सज्जं तस्याः मनः । अतः सा काष्ठत्वेन स्वस्य पादौ एव चुल्ल्यां स्थापितवती ।

अहो, आश्चर्यम् !! तस्याः पादौ न दग्धौ । महतः शैत्यस्य स्पर्शः अनुभूतः तया । अपरस्मिन् क्षणे देवराजः इन्द्रः तस्याः पुरतः प्रत्यक्षीभूय अवदत् - ''कल्याणि ! अहमस्मि देवेन्द्रः । तव परीक्षणाय अहं वशिष्टरूपं धृत्वा आगतवान् । तव भक्त्या अहं सन्तुष्टोऽस्मि । तव इष्टं सिद्धं भविष्यति । मम पत्नीत्वेन त्वं देवलोके निवासं करिष्यसि'' इति ।

श्रुतावती परमहर्षेण भक्त्या च इन्द्रं नमस्कृतवती ।